

สรุปแนวคำวินิจฉัยและคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญ
กรณีคำร้องขอให้เลิกการกระทำอันเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙

จัดทำโดย สำนักมาตรฐานคดีรัฐธรรมนูญ^๑

การวินิจฉัยคำร้องขอให้เลิกการกระทำอันเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้เริ่มบัญญัติครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๓^๒ และต่อมาก็ได้บัญญัติในลักษณะเดียวกันในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๘^๓ รวมถึงในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๔๙^๔ เป็นบทบัญญัติที่มีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองและพิทักษ์การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจในการตรวจสอบและพิจารณาวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำที่มีขอบด้วยรัฐธรรมนูญดังกล่าว “ก่อน”

^๑ กลุ่มงานส่งเสริมมาตรฐานงานคดี สำนักมาตรฐานคดีรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

^๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๓ บัญญัติว่า “บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้รู้เห็นการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้”

^๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๘ บัญญัติว่า “บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ มิได้

ในกรณีที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ผู้ทราบการกระทำดังกล่าวย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการดังกล่าว

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้พรรคการเมืองใดเลิกกระทำการตามวรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญอาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าวได้

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองตามวรรคสาม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่ถูกยุบในขณะที่กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งดังกล่าว”

^๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๔๙ บัญญัติว่า “บุคคลจะใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมิได้

ผู้ใดทราบว่ามีกระทำการตามวรรคหนึ่ง ย่อมมีสิทธิร้องต่ออัยการสูงสุดเพื่อร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวได้

ในกรณีที่อัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่รับดำเนินการตามที่ร้องขอ หรือไม่ดำเนินการภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับคำร้องขอ ผู้ร้องขอจะยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญก็ได้

การดำเนินการตามมาตรานี้ไม่กระทบต่อการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการตามวรรคหนึ่ง”

ที่การกระทำนั้นจะเป็นผลสำเร็จ ดังนั้น โดยสภาพแล้วจึงมีลักษณะเป็นการป้องกันไว้ล่วงหน้า อย่างไรก็ตาม ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยให้เลิกการกระทำได้ต่อเมื่อการกระทำนั้นไม่ทางใดก็ทางหนึ่งเหตุตามสภาวะการณ์ที่ปรากฏแก่วิญญชนในสังคมไทย และยังคงดำเนินอยู่และยังไม่เสร็จสิ้น^๕ (คำวินิจฉัยที่ ๑/๒๕๖๓ และคำสั่งที่ ๕๗/๒๕๖๒ และที่ ๖๐/๒๕๖๓)

ตารางเปรียบเทียบภาพรวมกรณีคำร้องที่ขอให้เลิกการกระทำอันเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ประเด็น	รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๖๓	รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๖๘	รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๔๙
หลักการห้าม	ห้ามใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครอง	ห้ามใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครอง หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจการปกครองโดยวิธีที่ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ	ห้ามใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
ขอบเขต	ค่อนข้างแคบ	กว้างที่สุด เพิ่มกรณี “ได้มาซึ่งอำนาจการปกครองโดยวิธีที่ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ”	แคบกว่ารัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๕๐ โดยตัดข้อความส่วนหลังออก
ผู้ร้อง	อัยการสูงสุด	มีปัญหาข้อถกเถียงว่าประชาชนยื่นตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้หรือไม่	กำหนดชัดเจนว่าต้องร้องต่ออัยการสูงสุดก่อน และหากอัยการสูงสุดไม่ดำเนินการภายใน ๑๕ วัน จึงยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง
อำนาจศาลรัฐธรรมนูญ	สั่งเลิกการกระทำ และอาจยุบพรรค	สั่งเลิกการกระทำ และมีผลเกี่ยวเนื่องถึงการยุบพรรคได้	สั่งเลิกการกระทำเท่านั้น ส่วนการยุบพรรคแยกไปอยู่ในกฎหมายพรรคการเมือง
ผลทางการเมือง	ใช้ไม่มาก	ถูกนำมาใช้ในคดีสำคัญหลายคดี เช่น คดีแก้ไขรัฐธรรมนูญปี ๒๕๕๕	กลายเป็นกลไกสำคัญในการวินิจฉัยการกระทำที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นการล้มล้างการปกครอง (Pridi Institute)

^๕ ภาสพงษ์ เรณูมาศ, คำอธิบายกฎหมายจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ, (กรุงเทพฯ : นิติธรรม, ๒๕๖๖) น. ๘๓ - ๘๔.

หลักเกณฑ์และวิธีการ

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ แล้ว สามารถแบ่งแยกหลักเกณฑ์และวิธีการออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่

๑. ผู้ใดทราบว่ามีกรกระทำอันเป็นการล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิที่จะยื่นคำร้องต่ออัยการสูงสุดเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวได้

๒. หากอัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่รับดำเนินการตามที่ร้องขอ หรือไม่ดำเนินการภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง

๓. ผู้ร้องจะยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญก็ได้ ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวไม่กระทบต่อการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องและผู้มีสิทธิริเริ่ม

ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง ได้แก่ อัยการสูงสุด หรือผู้ทราบการกระทำ

ผู้มีสิทธิริเริ่ม ได้แก่ ผู้ที่ทราบว่ามีกรกระทำที่มีลักษณะเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และได้ยื่นคำร้องต่ออัยการสูงสุด หากอัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่รับคำร้อง หรือไม่ดำเนินการภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับคำร้อง ผู้นั้นจะยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญก็ได้ กล่าวคือ ขั้นตอนในการยื่นคำร้องต่ออัยการสูงสุดถือเป็นเงื่อนไขสำคัญในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ หากผู้มีสิทธิริเริ่มไม่ได้ยื่นคำร้องต่ออัยการสูงสุดก่อนการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย (คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๗/๒๕๖๒)

มูลเหตุแห่งการยื่นคำร้อง

การยื่นคำร้องกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ จะต้องปรากฏมูลเหตุหรือข้อเท็จจริงว่ามีการกระทำอันมีลักษณะเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งข้อเท็จจริงที่ผู้ร้องยกขึ้นอ้างเพื่อสนับสนุนคำร้องของตนนั้น ต้องปรากฏขั้นตอน พยานหลักฐาน และการกระทำที่เป็นรูปธรรม ไม่ใช่เป็นเรื่องที่อ้างว่าผู้ถูกร้องแสดงความคิดเห็น หรืออ้างเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น ผู้ถูกร้องอ้างว่าจะจัดตั้งศาลประชาชน (คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔๑/๒๕๕๖) ผู้ถูกร้องแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนของกฎหมายบางประการ (คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๖๕) หรือการคาดการณ์ซึ่งยังห่างไกลต่อการกระทำที่จะเกิดขึ้นตามที่กล่าวอ้าง และมูลเหตุหรือข้อเท็จจริงที่ผู้ร้องกล่าวอ้างต้องกำลังดำเนินอยู่และยังไม่สำเร็จผล เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องเลิกการกระทำนั้น ซึ่งเป็นมาตรการในการป้องกันไว้ ไม่ให้เกิดการกระทำที่เป็นอันตรายต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๗๑/๒๕๕๕)

ขอบเขตแห่งการตรวจสอบ

ขอบเขตที่ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจตรวจสอบ คือ ตรวจสอบว่าการกระทำดังกล่าวมีลักษณะเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือไม่

ผลของคำวินิจฉัย

หากศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า การกระทำดังกล่าวมีลักษณะเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งให้เลิกการกระทำดังกล่าวได้ ซึ่งผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่กระทบต่อการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

แนวคำวินิจฉัยและคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญ

๑. ประเด็นหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการยื่นคำร้อง

๑.๑ คำร้องต้องมีมูลกรณีที่เป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เช่น

ข้อเท็จจริงตามคำร้องปรากฏว่า มติการจัดสรรตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อและประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าว เป็นการกระทำที่เป็นไปตามกระบวนการจัดการเลือกตั้งตามหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ จึงไม่มีมูลกรณีที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ กระทำการที่เป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข กรณีจึงไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย (คำสั่งที่ ๓๗/๒๕๖๒)

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องเป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเสนอขอพระราชทานอภัยโทษให้แก่ผู้ต้องราชทัณฑ์ที่ผู้ร้องเห็นว่าไม่เหมาะสม อีกทั้งไม่ปรากฏข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานอื่นใดที่แสดงให้เห็นได้ว่าผู้ถูกร้องทั้งสองมีพฤติการณ์หรือกระทำการใช้สิทธิหรือเสรีภาพล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย (คำสั่งที่ ๒/๒๕๖๕)

หมายเหตุ คำวินิจฉัยหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้อง เช่น คำสั่งที่ ๖๗ - ๖๙/๒๕๕๕ ที่ ๕/๒๕๕๖ ที่ ๔๐/๒๕๖๖ และที่ ๕๙/๒๕๖๗

๑.๒ คำร้องต้องปรากฏข้อเท็จจริงชัดเจนเพียงพอที่แสดงให้เห็นถึงการกระทำที่มุ่งหมายเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยการกระทำดังกล่าวจะต้องไม่ห่างไกลจนเกินเหตุ ทั้งยังต้องกำลังดำเนินอยู่

การพิจารณาว่าบุคคลใดจะใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง จะต้องปรากฏข้อเท็จจริงชัดเจนเพียงพอที่แสดงให้เห็นถึงความมุ่งหมายและความประสงค์ระดับที่วิญญูชนคาดเห็นได้ว่าน่าจะทำให้เกิดผลเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยการกระทำนั้นจะต้องกำลังดำเนินอยู่และไม่ห่างไกลเกินกว่าเหตุ เมื่อข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องเป็นเพียงการกล่าวอ้างว่า ผู้ถูกร้องทั้งสามปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ปรากฏข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานอื่นที่ชัดเจนเพียงพอ และยังไม่ห่างไกลเกินกว่าเหตุที่แสดงให้เห็นได้ว่าผู้ถูกร้องทั้งสามกระทำการอันเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง ดังนั้น กรณีไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย (คำสั่งที่ ๘๘/๒๕๖๗)

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ เป็นหลักการสำคัญที่มุ่งหมายให้ชนชาวไทยทุกคนมีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองและพิทักษ์รักษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขให้มั่นคงสถาพร มิให้ถูกล้มล้างหรือเอาชนะร่อนบ่อนทำลายไปโดยไม่ชอบ โดยให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ตรวจสอบและมีอำนาจวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๔๙ วรรคหนึ่งเสียก่อนที่การกระทำนั้นจะบังเกิดผล โดยสภาพจึงเป็นมาตรการในการป้องกันไว้ล่วงหน้าเพื่อจะได้มีโอกาสตรวจสอบและวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำที่จะเป็นอันตรายต่อระบอบการปกครองของประเทศมิให้เกิดขึ้นได้ แต่การที่ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำสั่งให้เลิกการกระทำที่อาจเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้นั้น การกระทำดังกล่าวจะต้องไม่ห่างไกลจนเกินเหตุตามสภาวะการณ์ที่ปรากฏแก่วิญญูชนส่วนใหญ่ในสังคมไทย ทั้งยังต้องกำลังดำเนินอยู่และยังไม่สำเร็จเสร็จสิ้นไป ศาลรัฐธรรมนูญจึงจะมีคำสั่งให้เลิกการกระทำนั้นได้ (คำวินิจฉัยที่ ๑/๒๕๖๓)

หมายเหตุ ๑. คำวินิจฉัยหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้อง เช่น คำวินิจฉัยที่ ๑/๒๕๖๓ และคำสั่งที่ ๑๐/๒๕๖๔ ที่ ๑๑/๒๕๖๔ ที่ ๓๙/๒๕๖๖ ที่ ๑๔/๒๕๖๗ ที่ ๓๐/๒๕๖๗ ที่ ๔๗/๒๕๖๗ ที่ ๖๐/๒๕๖๗ ที่ ๗๔/๒๕๖๗ ที่ ๑๙/๒๕๖๘ และที่ ๙๓/๒๕๖๘

๒. กรณีการกระทำยังห่างไกลเกินกว่าเหตุ เช่น

ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า ผู้ถูกร้องทั้งแปดร่วมกันใช้อำนาจตามกฎหมายดำเนินการให้มีการเลือกสมาชิกวุฒิสภา ออกประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง การมีลักษณะอื่น ๆ ในทำนองเดียวกันตามมาตรา ๑๑ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ เกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่จะมีสิทธิสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา ในการแบ่งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในแต่ละกลุ่มอาชีพของตนเอง เป็นการเปิดช่องให้กลุ่มอาชีพเปราะบางสามารถเข้าสู่กระบวนการเลือกเทียบเท่ากับผู้มีวิชาชีพ

ความชำนาญขั้นสูง เป็นการเปิดโอกาสให้มีการสมยอมกัน เนื่องจากไม่มีกระบวนการคัดกรองกลุ่มอาชีพ
เปราะบางที่วางแผนรับจ้างมาเพื่อเข้าสู่กระบวนการเลือกสมาชิกวุฒิสภาและการตรวจสอบคุณสมบัติ
ของผู้สมัครที่มีเพียงผู้สมัครยืนยันและมีพยานรับรองเท่านั้น ส่งผลให้การเลือกสมาชิกวุฒิสภาไม่เป็นไปโดย
สุจริตและเที่ยงธรรม การกระทำของผู้ถูกร้องทั้งแปดที่ไม่ใช้อำนาจระงับ ยับยั้ง แก้ไข เปลี่ยนแปลงเหตุอันมี
สภาพร้ายแรงในการเลือกสมาชิกวุฒิสภามีเจตนาเปิดช่องให้มีการทุจริต ปล่อยให้ผู้ไม่มีคุณสมบัติที่แท้จริง
และกลุ่มอาชีพเปราะบางเข้าสู่กระบวนการเลือกสมาชิกวุฒิสภา เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
และกฎหมาย เป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง ข้อเท็จจริงตามคำร้อง คำร้องเพิ่มเติม และเอกสาร
ประกอบคำร้องไม่ปรากฏข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่ชัดเจนเพียงพอ และยังห่างไกลเกินกว่าเหตุที่แสดง
ให้เห็นได้ว่าผู้ถูกร้องทั้งแปดกระทำการใด ๆ อันเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง กรณีไม่ต้องด้วย
หลักเกณฑ์และวิธีการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย
(คำสั่งที่ ๔๗/๒๕๖๗)

หมายเหตุ คำวินิจฉัยหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้อง เช่น คำสั่งที่ ๑๐/๒๕๖๔ ที่ ๑๑/๒๕๖๔
ที่ ๓๐/๒๕๖๗ ที่ ๖๐/๒๕๖๗ และที่ ๘๘/๒๕๖๗

๓. กรณีการกระทำตามคำร้องได้ดำเนินการหรือยุติไปแล้ว เช่น

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องเป็นเพียงกรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า
ผู้ถูกร้องไม่กระทำการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๑ วรรคหนึ่ง (การถวายสัตย์ปฏิญาณ
ต่อพระมหากษัตริย์) และมาตรา ๑๖๒ วรรคหนึ่ง (การแถลงนโยบายต่อรัฐสภา) ซึ่งเป็นการกระทำที่เป็น
ข้อเท็จจริงที่ผู้ถูกร้องได้ดำเนินการหรือยุติไปแล้วก่อนที่ผู้ร้องจะได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้วินิจฉัย
โดยไม่ปรากฏข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อกระทำการล้มล้างการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง แต่อย่างไร
กรณีจึงไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคสอง ประกอบพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗ (๓) ที่ศาลรัฐธรรมนูญ
จะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย (คำสั่งที่
๓๖/๒๕๖๒)

หมายเหตุ คำวินิจฉัยหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้อง เช่น คำสั่งที่ ๓๙/๒๕๕๕ และที่ ๕๗/๒๕๖๒

๑.๓ คำร้องต้องบรรยายถึงการกระทำและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง

การพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาว่ามี
การกระทำใดที่เป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุข (คำสั่งที่ ๔๐/๒๕๖๖) แม้ตามคำร้องและคำร้องเพิ่มเติมผู้ร้องจะระบุตัวบุคคลที่เป็นผู้จัดการ
กระทำในการจัดการชุมนุมปราศรัยเมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ก็ตาม แต่ยังคงไม่มีการเพิ่มเติมให้
เห็นถึงการกระทำพร้อมข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง คำร้องและคำร้องเพิ่มเติมดังกล่าวของผู้ร้อง
จึงมีรายการไม่ครบถ้วน ไม่ชัดเจน และไม่อาจเข้าใจได้ ศาลรัฐธรรมนูญ จึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องในส่วนของ

การกระทำในการจัดการชุมนุมปราศรัยเมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ไว้พิจารณาวินิจฉัย (คำสั่งที่ ๖๗/๒๕๖๓)

๑.๔ คำร้องต้องมีคำขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งการใดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคสอง
รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคสอง บัญญัติให้ผู้ใดทราบว่ามี การกระทำที่เป็นการใช้สิทธิ หรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง ย่อมมีสิทธิร้องต่ออัยการสูงสุดเพื่อร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิก การกระทำดังกล่าวได้ กรณีคำร้องไม่ปรากฏว่าผู้ร้องประสงค์ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งการใดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคสอง เช่น

ผู้ร้องกล่าวอ้างว่าผู้ถูกร้องมีหน้าที่กำกับ ควบคุม และบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๕ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๒๙ และระเบียบ คณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ ข้อ ๑๗ แต่ผู้ถูกร้องละเลยให้พรรคก้าวไกลนำประเด็นการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ มาใช้หาเสียงเลือกตั้ง การกระทำของผู้ถูกร้องเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เสมือนหนึ่ง เป็นการสนับสนุนให้พรรคก้าวไกลกระทำความผิดในการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง แต่เมื่อข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ คำร้องไม่ปรากฏว่าผู้ร้องประสงค์ให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งการใดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคสอง กรณีไม่เป็นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย (คำสั่งที่ ๓๑/๒๕๖๗)

๑.๕ ผู้ทราบการกระทำจะยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้จำต้องริเริ่มโดยการยื่น คำร้องต่ออัยการสูงสุดก่อน

การยื่นคำร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ว่า ผู้ร้องต้องใช้สิทธิร้องต่ออัยการสูงสุดเพื่อร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว ตามรัฐธรรมนูญก่อน (คำสั่งที่ ๓๗/๒๕๖๒) กรณีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่ากลุ่มบุคคลดังกล่าวมีการจัดการชุมนุม หรือปราศรัยเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๓ วันที่ ๑๙ และวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๓ นั้น ไม่ปรากฏ ข้อเท็จจริงว่าผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่ออัยการสูงสุด กรณีไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคสอง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย (คำสั่งที่ ๖๗/๒๕๖๓)

๑.๖ ต้องไม่เป็นการกระทำที่อยู่ภายใต้การตรวจสอบและดำเนินการของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องตามกฎหมาย

การพิจารณาว่าจะรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ นั้น จะต้องมิใช่กรณีเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญด้วย เมื่อข้อเท็จจริงตามคำร้อง คำร้องเพิ่มเติม และเอกสารประกอบ กล่าวอ้างว่าผู้ถูกร้องที่ ๑ ถึงที่ ๑๒ กระทำการเกี่ยวข้องกับกระบวนการทุจริตการเลือกสมาชิกวุฒิสภา เป็นการกล่าวอ้างว่ามีการกระทำเกี่ยวกับ กฎหมายว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาและความผิดทางอาญา การกระทำดังกล่าวอยู่ภายใต้การตรวจสอบ และดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายว่าด้วย

พรรคการเมือง และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง กรณีจึงไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย เนื่องจากข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องเป็นการกล่าวอ้างว่ามีการกระทำเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา และความผิดทางอาญา การกระทำดังกล่าวอยู่ภายใต้การตรวจสอบและดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามกฎหมายว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง กรณีไม่ต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย (คำสั่งที่ ๖๘/๒๕๖๘)

๒. ประเด็นเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ เป็นบทบัญญัติที่มีความมุ่งหมายเพื่อเป็นมาตรการปกป้องคุ้มครองระบอบการปกครองของประเทศให้เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๒ ประการ คือ ระบอบประชาธิปไตย และพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คำว่า “ระบอบประชาธิปไตย” เป็นรูปแบบการปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย ส่วนคำว่า “พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” เป็นการให้ความหมายว่า ประเทศนั้นมีรูปแบบประมุขของรัฐเป็นพระมหากษัตริย์ หลักการตามมาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง บัญญัติเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๙๕ มาตรา ๓๕ และบัญญัติในทำนองเดียวกันไว้ในรัฐธรรมนูญต่อมาทุกฉบับ เป็นการวางหลักการเพื่อพิทักษ์ปกป้องการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จากภัยคุกคามอันเกิดจากการกระทำซึ่งเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ในลักษณะมุ่งหมายให้หลักการและคุณค่าทางรัฐธรรมนูญที่รองรับการดำรงอยู่ของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมิให้ล้มเลิกหรือสูญหายไป บทบัญญัติมาตรานี้คุ้มครองมิให้มีการใช้สิทธิและเสรีภาพที่จะส่งผลเป็นการบั่นทอนทำลายหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ และสันคลอนรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของไทย ที่ดำรงอยู่ให้เสื่อมโทรมหรือต้องสิ้นสลายไป จึงบัญญัติให้มีกลไกปกป้องระบอบการปกครองจากการถูกบั่นทอนบ่อนทำลายโดยการใช้สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองที่เกินขอบเขตของบุคคลหรือพรรคการเมืองไว้ (คำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๖๗)

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ มีเจตนารมณ์ปกป้องคุ้มครองระบอบการปกครองของประเทศให้เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยหลักการตามมาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง บัญญัติเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๙๕ มาตรา ๓๕ และบัญญัติในทำนองเดียวกันไว้ในรัฐธรรมนูญต่อมาทุกฉบับ เป็นการวางหลักการเพื่อพิทักษ์ปกป้องการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จากภัยคุกคามอันเกิดจากการกระทำซึ่งเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ในลักษณะมุ่งหมายให้หลักการและคุณค่าทางรัฐธรรมนูญที่รองรับการดำรงอยู่ของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมิให้ล้มเลิกหรือสูญหายไป (คำวินิจฉัยที่ ๑๙/๒๕๖๔)

หมายเหตุ คำวินิจฉัยหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้อง เช่น คำวินิจฉัยที่ ๑/๒๕๖๓

๓. ประเด็นความหมายของคำว่า “ลั้มลั้ง”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่บัญญัติลักษณะการห้ามใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อลั้มลั้ง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๘ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๔๙ และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๘ - ๒๒/๒๕๕๕ และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๖๒ ได้วางหลัก คำว่า “ลั้มลั้ง” ว่าเป็นภัยร้ายแรงต่อรัฐธรรมนูญและระบอบการปกครองตามรัฐธรรมนูญที่สุจริตวิสัยที่จะแก้ไข ให้กลับคืนได้ นอกจากนั้น เป็นการกระทำที่มีเจตนาเพื่อทำลายหรือล้างผลาญให้สูญสลายหมดสิ้นไป ไม่ให้ดำรงอยู่หรือมีอยู่อีกต่อไป (คำวินิจฉัยที่ ๑๘/๒๕๖๔)

หมายเหตุ ๑. คำวินิจฉัยหรือคำสั่งที่เกี่ยวข้อง เช่น คำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๖๒ และที่ ๑๘ - ๒๒/๒๕๕๕

๒. คำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๖๒ แม้จะเป็นคำร้องกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเพื่อมีคำสั่งยุบพรรคไทยรักษาชาติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๙๒ กรณีกระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง (๒) มิใช่กรณีคำร้องที่ขอให้เลิกการกระทำอันเป็นการลั้มลั้ง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ โดยตรง ก็ตาม แต่ในคำวินิจฉัยดังกล่าวศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาถึงความหมายของคำว่า “ลั้มลั้ง” ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง (๑) และคำว่า “ปฏิปักษ์” ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง (๒) ไว้ว่า “... ถึงแม้กฎหมายจะมีได้ให้นิยามศัพท์คำว่า “ลั้มลั้ง” และ “ปฏิปักษ์” ไว้แต่ทั้งสองคำนั้นก็คำในภาษาไทยธรรมดาที่มีความหมายตามที่ใช้และรู้กันอยู่ทั่วไป ซึ่งศาลย่อมรู้ได้เอง ด้วยว่า “ลั้มลั้ง” หมายถึง การกระทำที่มีเจตนาเพื่อทำลายหรือล้างผลาญให้สูญสลายหมดสิ้นไป ไม่ให้ ดำรงอยู่หรือมีอยู่อีกต่อไป ส่วนคำว่า “ปฏิปักษ์” นั้นไม่จำเป็นต้องรุนแรงถึงขนาดมีเจตนาที่จะลั้มลั้งทำลายให้ ลินไป ทั้งยังไม่จำเป็นต้องถึงขนาดตั้งตนเป็นศัตรูหรือฝ่ายตรงข้ามเท่านั้น เพียงแค่เป็นการกระทำที่มีลักษณะเป็น การขัดขวางหรือสกัดกั้นมิให้เจริญก้าวหน้า หรือเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดผลเป็นการชะงักงันบ่อนทำลาย จนเกิดความชำรุดทรุดโทรม เสื่อมทราม หรืออ่อนแอลง ก็เข้าลักษณะของการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์ได้แล้ว ...”

๔. กรณีการกระทำไม่เป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อลั้มลั้งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เช่น

๔.๑ กรณีข้อบังคับพรรคการเมือง

กรณีผู้ร้องกล่าวอ้างว่าข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ซึ่งหมายความรวมถึงนโยบายและภาพ เครื่องหมายไม่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ โดยกระบวนการยื่นคำขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองนั้น ผู้ยื่นคำขอ จะต้องยื่นข้อบังคับพรรคไปพร้อมกับคำขอด้วย ต่อจากนั้นนายทะเบียนพรรคการเมืองจะทำการตรวจสอบ

ความถูกต้องครบถ้วนของเอกสารหลักฐานที่ยื่น หากคำขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองและเอกสารหลักฐานที่ยื่นมีความถูกต้องครบถ้วน นายทะเบียนพรรคการเมืองโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งก็จะรับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง และให้ประกาศการจัดตั้งพรรคการเมืองนั้นในราชกิจจานุเบกษาต่อไป เมื่อผู้ถูกร้องที่ ๒ ได้ยื่นคำขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นพรรคการเมือง และนายทะเบียนพรรคการเมืองโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ เป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๗ และมีประกาศการจัดตั้งพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ในราชกิจจานุเบกษาแล้ว กรณีย่อมแสดงให้เห็นในเบื้องต้นว่าข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ **ไม่มีลักษณะเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๔ (๑)** ถ้าปรากฏข้อเท็จจริงในภายหลังว่าข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ได้ยื่นจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองไม่เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ จึงเป็นหน้าที่และอำนาจของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่จะรายงานไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาและมีมติให้เพิกถอนข้อบังคับดังกล่าวได้ตามมาตรา ๑๗ วรรคสาม ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีนี้ไม่ปรากฏว่าข้อบังคับพรรคผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ได้ยื่นจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองไม่เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๑๔ หรือมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ ทั้งผู้ถูกร้องทั้งสองก็มิได้มีการกระทำอื่นใดนอกเหนือจากการจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมืองของผู้ถูกร้องที่ ๑ เพิ่มเติมขึ้นในภายหลังอีก กรณีจึงยังไม่ปรากฏข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะฟังได้ว่าการกระทำของผู้ถูกร้องทั้งสองเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า การกระทำของผู้ถูกร้องทั้งสองที่ผู้ร้องกล่าวอ้างไม่เป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง (คำวินิจฉัยที่ ๑/๒๕๖๓)

๔.๒ กรณีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ มีเจตนารมณ์เพื่อต้องการให้มีวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญขึ้นเป็นรายมาตราเพื่อปฏิรูปการเมืองและปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองขึ้นใหม่ให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเป็นอำนาจที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ให้ไว้เพื่อเป็นช่องทางในการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากข้อบกพร่องในตัวรัฐธรรมนูญเอง หรือปัญหาจากข้อเท็จจริงทางการเมืองที่ต้องมีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และมีความสอดคล้องต่อเนื่องในคราวเดียวกัน ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช จึงเป็นผลมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ อันถือได้ว่ามีที่มาจากรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน หากพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ที่มาจากการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ เพื่อให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญมาทำหน้าที่จัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และกำหนดกระบวนการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ดังที่ได้ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาในวาระที่สอง และกำลังเข้าสู่การลงมติในวาระที่สาม จะเห็นได้ว่ากระบวนการดังกล่าวยังไม่มีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะถือได้ว่าเป็น

การล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ ดังที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง อีกทั้งขั้นตอนการจัดตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญยังมีได้เป็นรูปธรรม การกล่าวอ้างของผู้ร้องจึงเป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าซึ่งยังไม่ปรากฏผลประการใด ข้อเท็จจริงยังรับฟังไม่ได้ว่า การกระทำของผู้ถูกร้องทั้งหมดเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ แต่อย่างใด ข้อกล่าวอ้างทั้งหมดจึงคงเป็นเพียงการคาดการณ์ หรือเป็นความหวังยึดต่อบ้านพระมหากษัตริย์และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทั้งยังห่างไกลต่อการที่จะเกิดเหตุตามที่กล่าวอ้าง ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจึงยังไม่พอฟังได้ว่าเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ แต่อย่างใด ดังนั้น การกระทำของผู้ถูกร้องทั้งหมดจึงฟังไม่ได้ว่ามีเจตนาล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๘ วรรคหนึ่งศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง (คำวินิจฉัยที่ ๑๘ - ๒๒/๒๕๕๕)

๕. กรณีการกระทำเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เช่น

๕.๑ กรณีการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒

การที่ผู้ถูกร้องที่ ๑ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ออกจากลักษณะ ๑ ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร มีเจตนามุ่งหมายที่จะแยกสถาบันพระมหากษัตริย์กับความเป็นชาติไทยออกจากกันซึ่งเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐอย่างมีนัยสำคัญ เสนอให้เพิ่มบทบัญญัติให้ผู้กระทำความผิดสามารถพิสูจน์เหตุยกเว้นความผิดและเหตุยกเว้นโทษได้ และเสนอให้ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ เป็นความผิดอันยอมความได้ เป็นการลดสถานะความคุ้มครองสถาบันพระมหากษัตริย์ ให้รัฐไม่ต้องเป็นผู้เสียหายในความผิดดังกล่าวโดยตรงและให้สถาบันพระมหากษัตริย์กลายเป็นคู่ขัดแย้งกับประชาชนและจะเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ ส่งผลให้การกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ ไม่ใช่การกระทำความผิดที่กระทบต่อชาติและประชาชน ทั้งที่การกระทำความผิดดังกล่าวย่อมเป็นการทำร้ายจิตใจของชนชาวไทยที่มีความเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เพราะทรงเป็นประมุขและศูนย์รวมความเป็นชาติที่รัฐต้องคุ้มครองและต้องเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา แม้การเสนอร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ จะเป็นหน้าที่และอำนาจของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามกระบวนการทางนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๓ และร่างกฎหมายดังกล่าวจะไม่ได้รับการบรรจุในวาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎรก็ตาม แต่การเสนอร่างกฎหมายนี้กลับดำเนินการโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ ทั้งสิ้นเพียงพรรคเดียวและพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ นำเสนอนโยบายดังกล่าวต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อใช้เป็นนโยบายรณรงค์หาเสียงการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๖ และปัจจุบันยังคง

ปรากฏเป็นนโยบายการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ อยู่บนเว็บไซต์ของพรรคผู้ถูกร้องที่ ๒ การที่ผู้ถูกร้องทั้งสองเสนอร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ และใช้เป็นนโยบายพรรคในการหาเสียงเลือกตั้งดังกล่าว มีเจตนาเอาชนะกร่อนบ่อนทำลายสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเหตุให้ข้าราชการโทรม เสื่อมทราม หรืออ่อนแอหลง นำไปสู่การล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในที่สุด การกระทำของผู้ถูกร้องทั้งสองมีพฤติการณ์ในการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเพื่อเรียกร้องให้มีการทำลายการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยซ่อนเร้นผ่านการเสนอร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๑๒ และใช้เป็นนโยบายพรรค แม้เหตุการณ์ตามคำร้องผ่านพ้นไปแล้ว แต่การดำเนินการดังกล่าวให้มีการยกเลิกหรือการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาของผู้ถูกร้องทั้งสองมีลักษณะดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องเป็นขบวนการ โดยใช้หลายพฤติการณ์ประกอบกัน ทั้งการชุมนุมเรียกร้อง การจัดกิจกรรมทางการเมืองการณรงค์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การเสนอร่างกฎหมายเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎร และการใช้เป็นนโยบายหาเสียงเลือกตั้ง หากยังปล่อยให้ผู้ถูกร้องทั้งสองกระทำการดังกล่าวต่อไป ย่อมไม่ไกลเกินเหตุที่จะนำไปสู่การล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การกระทำของผู้ถูกร้องทั้งสองจึงเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง (คำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๖๗)

๕.๒ การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญที่ว่าด้วยพระราชสถานะของพระมหากษัตริย์

การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเรียกร้องเพื่อให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญที่ว่าด้วยพระราชสถานะของพระมหากษัตริย์ที่ทรงอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญและอยู่เหนือความรับผิดชอบทางการเมืองตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ว่า พระมหากษัตริย์ทรงกระทำผิดมิได้ และให้มีการยกเลิกกฎหมายที่ห้ามผู้ใดล่วงละเมิดหมิ่นประมาท หมิ่นพระบรมเดชานุภาพสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งการแก้ไขรัฐธรรมนูญและกฎหมายดังกล่าวจะส่งผลให้สถาบันพระมหากษัตริย์ไม่อยู่ในสถานะที่เคารพสักการะอันนำไปสู่การสร้างความเป็นปวนและความกระตือรือร้นในหมู่ประชาชน เป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพที่เกินความเหมาะสมพอควรโดยมีผลทำให้กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และจะนำไปสู่การบ่อนทำลายการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในที่สุด ข้อเรียกร้องที่ให้อยกเลิกรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ให้การรับรองพระราชสถานะขององค์พระมหากษัตริย์ว่าทรงเป็นประมุขของรัฐที่ผู้ใดจะกล่าวหาหรือละเมิดมิได้นั้น จึงเป็นการกระทำที่มีเจตนาทำลายล้างสถาบันพระมหากษัตริย์โดยชัดแจ้ง การกระทำของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ เป็นการเอาชนะกร่อนบ่อนทำลายการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขข้อเรียกร้อง ๑๐ ประการ ของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ เช่น การยกเลิกมาตรา ๖ ของรัฐธรรมนูญ การยกเลิกการบริจาครับบริจาครโดยเสด็จพระราชกุศล การยกเลิกพระราชอำนาจในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในที่สาธารณะ เป็นข้อเรียกร้องที่ทำให้สถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่เป็นไปตามประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของชาติไทยที่ยึดถือปฏิบัติกันตลอดมา การใช้สิทธิหรือเสรีภาพของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ เป็นการแสดงความคิดเห็นโดยไม่สุจริต

เป็นการละเมิดกฎหมาย มีมูลเหตุจงใจเพื่อล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง แม้เหตุการณ์ตามคำร้องผ่านพ้นไปแล้ว แต่หากยังคงให้ผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๒ และที่ ๓ รวมทั้งกลุ่มในลักษณะองค์กรเครือข่ายกระทำการดังกล่าวต่อไปย่อมไม่ไกลเกินเหตุที่จะนำไปสู่การล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคสอง ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งการให้เลิกการกระทำความผิดดังกล่าวที่จะเกิดขึ้นอีกในอนาคตได้ (คำวินิจฉัยที่ ๑๙/๒๕๖๔)
